

Nr 435.

Av herr **Bagge**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens arbetslöshetskommission, reservarbeten och kontantunderstödsverksamhet m. m.*

Den allmänna stegringen av högkonjunkturen har på ett glädjande sätt nedbringt de arbetslösas antal och därmed också anspråken på det allmännas hjälpverksamhet. Den kvarstående arbetslösheten har en särskild struktur och härvid ha i synnerhet lokala arbetslöshetscentra, s. k. utsatta områden, uppstått, vilkas effektiva och ändamålsenliga bispringande tillhör våra viktigaste men också svåraste sociala problem. Andra kännetecken hos den kvardröjande arbetslösheten är dess avgränsning till vissa yrken och åldrar, något som uppställer kravet på en mer individuell och differentierad behandling av de hjälpbehövande. För min del vill jag särskilt peka på svårigheterna att komma till rätta med äldre privattjänstemäns eller kontoristers utkomstmöjligheter. Denna fråga har helt nyligen gjorts aktuell i Stockholm genom en motion i dess stadsfullmäktige men har betydelse även för åtskilliga av vårt lands större städer. Till belysning av detta speciella arbetslöshetsproblem tillåter jag mig anföra några uppgifter ur den undersökning, som legat till grund för den i Stockholms stadsfullmäktige väckta motionen.

I motionen erinras först om, att den offentliga arbetsförmedlingens och arbetslöshetskommitténs rapporter icke ge någon riktig föreställning om storleken av denna arbetslöshet, särskilt då icke om arbetslösheten bland de äldre. Därefter heter det:

»Av lätt insedda skäl kan arbetsförmedlingen endast undantagsvis på en arbetssökande tjänsteman nedlägga den individuella omsorg, som i regel fordras för att skaffa honom anställning. Det är därför i mycket begränsad utsträckning, som tjänstemännen uppsöka stadens arbetsförmedling för att om möjligt få anvisning på lämplig sysselsättning. Och till Stockholms A. K. vända sig de arbetslösa tjänstemännen endast då ingen som helst annan utväg står dem till buds.

En viss föreställning om arbetslöshetens art och omfattning bland tjänstemännen kan man däremot bilda sig på grundval av de uppgifter, som kunna inhämtas från skilda tjänstemannaorganisationer och framför allt från tjänstemännens arbetslöshetskommitté (T. A. K.). Inom tjänstemannasammanslutningarna framhåller man, att det numera är relativt lätt för mycket unga tjänstemän att erhålla anställning. Men redan vid 30 à 35-årsåldern har en tjänsteman utan särskilt stora kvalifikationer vid iråkad arbetslöshet i allmänhet ganska svårt att vinna ny anställning inom skäligen tid. Och står han ännu några streck högre på åldersskalan, är det ofta hart när omöjligt för honom att skaffa sig en befattning, som motsvarar hans

yrkeskunskaper. Från skilda håll omvittnas det, att många äldre tjänstemän till följd härav sedan länge gå arbetslösa i huvudstaden eller draga sig fram på tillfällighetsarbete under osäkra och vanskliga betingelser.

En mera samlad överblick över arbetslösheten bland tjänstemännen kan man erhålla med ledning av T. A. K:s material. Enligt uppgift från T. A. K. fördelar sig antalet nyanmälda hjälpsökande under 1926—1935 på följande sätt:

År	Nyanmälda hjälpsökande
1926	575
1927	394
1928	355
1929	233
1930	289
1931	251
1932	596
1933	640
1934	420
1935	367

Hos organisationen hade alltså intill den 1 januari 1936 anmälts sammanlagt 4 120 hjälpsökande, en siffra, som den 12 maj i år ökats till 4 201. Av dessa äro de flesta över 30 år. Det bör även anmärkas, att samtliga anmälda äro att betrakta som fullt arbetsdugliga. Mindre arbetsdugliga avföras nämligen ur kommitténs register.

Bland de 4 201 till T. A. K. fr. o. m. 1926 anmälda hjälpsökande ingår givetvis ett visst, ehuru mycket svårbestämbart antal personer, som efter hand genom kommitténs försorg eller på annat sätt lyckats erhålla arbete av mer eller mindre varaktig beskaffenhet. Å andra sidan torde man få utgå ifrån, att T. A. K. endast registrerat *en del* av de i Stockholm arbetslösa tjänstemännen. Särskilt gäller detta i fråga om de äldre arbetslösa. Erfarenheten visar nämligen, att kommitténs möjligheter att få äldre hjälpsökande placerade äro ganska små. Sedan t. ex. sista årsskiftet fram till den 12 maj hade 25 personer i 40-årsåldern eller däröver anmält sig till T. A. K. Ingen av dessa hade man lyckats skaffa arbete. Vetskapen om T. A. K:s svårigheter att bereda arbete åt äldre hjälpsökande gör naturligen, att många av dessa aldrig anmäla sig till kommittén. En exakt beräkning av arbetslöshetens utbredning bland tjänstemännen i Stockholm låter sig sålunda f. n. icke utföra. — — —

Den grupp, som det här gäller, hör kanske icke till de mera högröstade i samhällslivet. Men dess rättmätiga intressen böra ju för den skull icke i mindre grad beaktas. Inom de arbetslösa tjänstemännens led torde även finnas åtskilliga fall av personliga tragedier, fall, där fullt arbetsdugliga människor med ansvar icke blott för sin egen utan också för sin familjs försörjning genom ekonomiska fallissemang eller andra orsaker oförskyllt blivit

utan anställning och nu måste kämpa en hård strid för att hålla nöden borta. I sådana fall skulle man särskilt gärna se, att samhället kunde sträcka ut en hjälpsande hand. — — —

Bland de många faktorer, som bidraga till arbetslösheten inom förevarande samhällsgrupp, vilja vi här särskilt fästa uppmärksamheten på tvenne: den moderna tidens höga uppskattning av ungdomlig arbetskraft samt de äldres mindre moderna yrkesutbildning.

Det är ju ett tidsdrag, att ungdomens betydelse på ett helt annat sätt än förr framhäves och beaktas. Den höga värdesättningen av ungdomen synes emellertid ha medfört en viss underskattning av de äldre, icke minst inom förvärvslivet. Detta är knappast lyckligt, helst om denna underskattning redan drabbar människor i trettioårsåldern. Och den är orättvis gentemot de äldre årsklasserna. Personer i 40 à 50-årsåldern kunna ju i fråga om arbetsförmåga vara fullt jämförliga med eller t. o. m. överträffa dem, som tillhöra yngre årgångar. Och ända upp i 60-årsåldern eller däröver bevara ju många människor en andlig och kroppslig vitalitet, som gör dem väl skickade att fylla sin plats i arbetet. Att råda bot för underskattningen av de äldres arbetsduglighet är väl dock endast möjligt på upplysningens väg.

En av de största svårigheter, som möta något äldre arbetslösa tjänstemän när de söka anställning, är, att deras yrkeskompetens ofta anses icke helt stå i nivå med tidens krav. Mången har kanske en längre tid arbetat på samma post inom ett och samma företag, innan han entledigades, och därigenom fått en alltför ensidig inriktning. Andra ha måhända icke haft tillfälle att undan för undan komplettera och förkovra den yrkesutbildning, som de en gång fått. Det ligger i öppen dag, att detta måste utgöra ett mycket allvarligt hinder för en tillfredsställande lösning av dessa arbetslösa tjänstemäns sysselsättningsproblem.

Nu torde det vara vanligt att man undervärderar äldre människors förmåga att förnya sina yrkeskunskaper och därmed förbättra sin arbetskompetens. Att en person i 30 à 35-årsåldern har i stort sett samma möjlighet som vid yngre år att förkovra sitt vetande och sina färdigheter behöver ju icke betvivlas. Men moderna undersökningar ha visat, att människorna långt upp i de högre åldersgrupperna besitta en väsentligt större receptivitet, än vad man tidigare trott. En betydelsefull uppgift — — — synes därför vara att utreda möjligheterna att anordna *kompletterande utbildningskurser för arbetslösa tjänstemän* i syfte att höja deras yrkeskompetens, så att den motsvarar moderna fordringar. Vi länka därvid t. ex. på kompletteringskurser i modern kontorsteknik, i bokföring, i språk o. s. v. men även på annan yrkesutbildning, om så skulle befinnas önskvärt, exempelvis för arbetsledare och liknande grupper. Vi äro övertygade om, att man på denna väg skulle kunna uträtta åtskilligt för att giva de arbetslösa tjänstemännen en chans att ånyo komma in i det produktiva arbetet. Det gäller blott att göra sig kvitt en gammal fördom om de äldres oförmåga att lära på nytt.»

Med åberopande av de ovan återgivna synpunkterna och med kännedom om liknande svårigheter på andra ställen i landet vill jag i samband med beviljandet av medel till reservarbeten, kontantunderstöd m. m., vari även inbegripas anslag till kursverksamhet, fästa statsmakternas uppmärksamhet på det angelägna i att de arbetslösa privattjänstemännens nödläge behjärtas genom anordnande av en sådan hjälpverksamhet, som åter ger dem möjligheterna att vinna en utkomst och sätter dem i stånd att åter kunna försörja sig själva och sina familjer. Det rationellaste och verksammaste medlet att återföra dem till förvärvslivet synes mig vara den för Stockholm rekommenderade utvägen med speciella fortbildningskurser för att bereda dem tillfälle att komplettera sina yrkeskunskaper, något vartill de själva icke ha råd. Den kursverksamhet, som enligt nu gällande stadganden anordnas med statsbidrag genom arbetslöshetskommissionen, utesluter dock arbetslösa personer, som fyllt 25 år (A. K:s råd och anvisningar, sid. 146). Att här föreligger ett arbetslöshetsproblem, vilket genom vederbörandes ofta förekommande försörjningsbörda i många fall kan vara minst lika allvarligt som ungdomsarbetslöshetens, kan knappast bestridas. Starka motiv tala därför för att åldersmaximeringen för kursdeltagare ej upprätthålles för ifrågasvarande tjänstemän. Det synes mig vara av trängande vikt, att arbetslöshetskommissionen i samråd med tjänstemannaorganisationer och andra lokala organ skyndsammast igångsätter undersökning av behovet och möjligheterna att i större städer anordna dylika kompletteringskurser för därtill kvalificerade äldre tjänstemän samt bemyndigas att utanordna statsbidrag i sådana fall, då ett påtagligt behov föreligger och de lokala myndigheterna utfästa sig att även lämna bidrag. En sådan kursverksamhet skulle uppenbarligen vara ägnad att utfylla de nuvarande hjälpformerna inom ett område, där endast en speciell och mera differentierad behandling kan tänkas lända till varaktigt gagn. I vart fall borde arbetslöshetskommissionen ges uttrycklig frihet att försöksvis anordna dylika kurser, varefter statsmakterna på grundval av de sålunda vunna erfarenheterna kunde taga en mera bestämd ståndpunkt i saken.

Med hänvisning till ovanstående föreslår jag sålunda,

att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 266 angående anslag till statens arbetslöshetskommission, reservarbeten och kontantunderstödsverksamhet m. m. ville uttala, att lämpliga fortbildningskurser med statsbidrag igångsättas för särskilt äldre arbetslösa privattjänstemän i syfte att bereda dessa möjligheter att kunna hävda sig i konkurrensen på arbetsmarknaden.

Stockholm den 23 maj 1936.

Gösta Bagge.